We kunnen weer!

De kunstredactie van *Trouw* helpt u deze week de weg terug naar cultuur te vinden. Dinsdag en woensdag tippen we cabaret en theater, vandaag gaat het over de musea: **wat is er voor moois te zien?**

tekst **Joke de Wolf**

Installatie

Een zwarte koningin van 3 meter hoog

Intimiderend zijn ze, de metershoge fantasiefiguren van Charlotte Schleiffert. De komende anderhalf jaar reizen ze door het land, om de tolerantie van de toeschouwers te testen.

In het museum ergert Johan Idema zich regelmatig. "Dan staat er op het bordje bij een schilderij alleen 'gemengde technieken', en dan lees je dat 'de kunstenaar vragen wil oproepen over' en dan komt er iets onduidelijks. Zoiets is funest voor de betrokkenheid, zo veel mensen haken dan al af. Daarom probeer ik kunst op een andere manier te tonen. Het werk van Charlotte leent zich daar heel goed voor."

Idema is pleitbezorger voor vernieuwing in de kunstwereld en cultureel ondernemer. Hij is op bezoek in het atelier van kunstenaar Charlotte Schleiffert in Rotterdam Delfshaven: de vloer is bezaaid met foto's uit tijdschriften, krijt, plastic bekertjes met verf en rollen papier. Op dit moment is ze bezig met een serie kleine tekeningen over het leven van haar ouders, daarnaast zijn er ook periodes waarin ze schildert. Voor het bezoek heeft ze nu drie van haar grote tekeningen aan de muur gehangen: imposante figuren die zo het papier af kunnen lopen, lijkt het. Met deze en nog twaalf andere personages bedacht Idema in samenwerking met Schleiffert het project *Tolerance Test*. Het zal de komende anderhalf jaar te zien zijn door het hele land.

Terwijl Schleiffert koffie maakt, legt Idema uit hoe het eruit gaat zien. De vijftien personages hangen in een kring, in het midden zijn zitplaatsen. Op een geluidsband van drie kwartier hoor je actrice Romana Vrede de personages ondervragen. Ze zet zo, hoopt Idema, het publiek aan het kijken, en aan het denken over actuele thema's als ongelijkheid, macht, status en identiteit. Belichting moet de blik sturen. Daarnaast wordt de tentoonstelling ook aangeboden als een theatervoorstelling van een uur. "Dan vertelt actrice Kimberly Agyarko er live een ander verhaal bij, aangepast aan haar persoonlijke interpretatie."

Al zo'n 25 jaar tekent Schleiffert haar immense figuren. "Ik heb geprobeerd ze te tellen, het moeten er honderden zijn." Soms hebben ze een dierenkop, soms zijn ze half mens, half dier. Ze ontstaan uit een persoonlijke ervaring, vertelt Schleiffert, terwijl ze naar de muur wijst. "Deze heb ik bijvoorbeeld in Berlijn gemaakt. Ik was daar een paar maanden in de winter, het was er donker en koud. Ik zat in een oud, beetje depressief gebouw, en er stond een boom precies voor het raam van m'n atelier. Dat ik in Berlijn woonde, is voor de kijker niet belangrijk. Maar voor mezelf telt het wel."

De figuren zijn bijna altijd intimiderend. Door hun grootte en door hun blik. Sommigen kijken op je neer, anderen zien je niet eens staan. Schleiffert: "Als de blik niet klopt, is de tekening niet interessant". Ze legt de vellen papier op de grond. "Ik zit op het papier, ik begin meestal met het hoofd, dat zet ik losjes in potlood op. Als dat goed is, ga ik verder." Idema knikt instemmend. "Dit is wat ik zo vaak mis bij kunsttentoonstellingen. Wie de kunstenaar is, hoe hij of zij het werk zelf ziet, dat vertellen die musea nauwelijks."

Een van de andere tekeningen in de tentoonstelling is *Black Antoinette*, een figuur die ze maakte tijdens een lang verblijf in Parijs, geïnspireerd op Marie-Antoinette. In Schleifferts interpretatie draagt de koningin een spectaculaire achttiende-eeuwse jurk, zo een met uitgesproken brede heupstukken. De tekeningen ontstaan intuïtief, ze zoekt plaatjes materiaal bij elkaar en komt zo tot een totaalbeeld. "Hier werd het een zwart hoofd, eerst omdat ik vond dat er geen roze bij paste. En dan krijg je meteen een heel ander verhaal."

Dat vertelt Romana Vrede straks bij de expositie: "*Bonjour mesdames et messieurs*, mag ik u voorstellen: Black Antoinette. Wat een verschijning hè?" En nadat ze beiden wat gezegd hebben over haar uiterlijk, suggereert de stem van Antoinette: "Laten we ons even focussen op dat ik zwart ben. En op de volgende vraag: Wat als ik zwart was geweest aan het hof van Lodewijk de Zestiende?" Vrede vervolgt: "Was de koers van de geschiedenis anders gelopen? Een zwarte elite, een vrouw met privileges, ik kan het me niet voorstellen."

Idema: "We noemen het een tolerantietest, omdat het publiek even het mes op de keel krijgt met de vraag hoeveel ongelijkheid we tolereren. Ongelijkheid vanwege gender, op het gebied van huizenbezit of vanwege racisme."

Samen kozen Schleiffert en Idema vijftien tekeningen uit. Het moest geen kermis worden, dus de lichteffecten blijven subtiel – de komende weken wordt er in een proefopstelling getest, daarna gaan de tekeningen op reis, dwars door Nederland. Idema: "Dat een tentoonstelling zoals deze normaliter maar in één museum in Nederland te zien is, is een gemiste kans. Ik wil de bezoeker vooral meenemen en beter laten kijken. In een museum lopen mensen erlangs, kijken ze er misschien even naar en lopen weer door. Nu laten we publiek drie kwartier, een uur erin zitten." Schleiffert: "Je mag er natuurlijk nog steeds in zien wat je maar wil. Tegelijk ben ik erg benieuwd hoe de figuren het tegenover elkaar zullen ervaren."

Tolerance Test is vanaf 20 februari tot 8 mei te zien in het Drents Museum in Assen. Daarna reist het door naar Nieuw Dakota in Amsterdam, naar Rijksmuseum Twenthe en naar Singer Laren.

Charlotte Schleiffert met haar levensgrote fantasiefiguren. FOTO BOUDEWIJN BOLLMANN

Tip 3

Bloemenvrouwen in Den Haag

Met de elegante lijnen en krullen is de kunst van Alphonse Mucha (1860-1939) sowieso een feest om naar te kijken. Mucha werd in 1860 geboren in Moravië, nu Tsjechië. Hij werkte eerst als decorschilder en kreeg van een rijke opdrachtgever een studiebeurs. Zo kwam hij op zijn 27ste in Parijs.

Alphonse Mucha, 'Monaco - Monte Carl', 1897.

Dat was voor hem de plek: de welvaart voor de middenklasse groeide, Parijs werd de luxe- en modestad. De muren van de stad en de pagina's in de nieuwe tijdschriften schreeuwden om reclames. Mucha brak door dankzij een poster voor de beroemde actrice Sarah Bernhardt en kreeg later een contract bij een uitgeverij, waar hij talloze reclames maakte voor fietsen, dranken en treinreizen.

Alphonse Mucha, 'Zodiac', 1896.

In Den Haag zijn niet alleen de beroemde posters te zien, er is ook aandacht voor Mucha's latere werk, waaronder de nationalistische affiches die hij maakte toen hij terug in Tsjechië was.

Alphonse Mucha. Art Nouveau in Parijs, van 5 februari tot 3 juli in Kunstmuseum Den Haag.

Tip 4

Cuyp als inspiratie voor de Engelsen

Aelbert Cuyp (1620-1691) was geen reiziger. Hij maakte vanuit zijn woonplaats Dordrecht schilderijen van landschappen met vee, herders, water en een rivier, soms bevroren. En natuurlijk met een mooie dreigende wolkenlucht daarboven. Toen tijdgenoten terugkwamen uit Italië met veel zonniger schilderijen, en de Dordtenaar bij Nijmegen het heuvellandschap met eigen ogen had bestudeerd, kwamen de rivier- en ijstaferelen steeds vaker in een warme gloed te staan. Van de meer dan 170 schilderijen die Cuyp maakte, zijn er nog maar een paar in Nederlandse collecties: vanaf 1740 raakten de Britten in de ban van Cuyp en kochten al zijn beste werken op.

Nu zijn die werken tijdelijk terug in Dordrecht, vergezeld van de Britse kunstenaars die zich tijdens de grote Cuyp-manie door hem lieten inspireren. De luchten van John Constable en de koeien van Thomas Gainsborough hebben overduidelijk Cuypiaanse invloeden. William Turner raakte volkomen geobsedeerd door de Hollandse kunstenaar. Dankzij deze bijzondere tentoonstelling is nu te zien hoe de beroemde storm- en licht-schilder Cuyps landschappen in zijn werk liet doorschemeren.

In het licht van Cuyp. Aelbert Cuyp & Gainsborough – Constable – Turner, verlengd tot 17 mei, in het Dordrechts Museum, catalogus € 29,95.

Aelbert Cuyp, 'Riviergezicht met koeien'. FOTO MUSEUM OF FINE ARTS, BUDAPEST